

*Sławomir Maciejczyk**

ANALIZA FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTWA A ZARZĄDZANIE FINANSAMI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie stanu wiedzy na temat oceny finansowej JST¹ oraz potrzeby i własnej koncepcji stworzenia kompleksowej metody oceny zdolności kredytowej JST. Artykuł nawiązuje do oceny wskaźnikowej przedsiębiorców dokonywanej przez instytucje finansowe i wskazuje możliwość wykorzystania tych doświadczeń w ocenie samorządów. W pierwszej części autor prezentuje obecnie stosowane metody oceny zdolności kredytowej JST. Rdzeniem artykułu jest analiza możliwości wykorzystania doświadczeń instytucji finansowych w ocenie przedsiębiorstw do kompleksowej i stałej oceny JST. Ostatnia część artykułu zawiera przykładowe wskaźniki stworzone na wzór wskaźnikowej oceny firm.

Okres przedakcesyjny i czas po wstąpieniu Polski do UE umożliwił samorządom terytorialnym pozyskiwanie środków z funduszy europejskich. Istnieje jednak poważny problem prefinansowania inwestycji ze środków własnych. Refundacja środków z funduszy UE następuje bowiem (w większości funduszy) po zrealizowaniu i pokryciu kosztów przedmiotowych inwestycji. Nikt nie ma wątpliwości, że budowa systemów kanalizacji sanitarnej, wodociągowych, wysypisk śmieci czy sieci dróg jest dla naszego kraju priorytetowa. Ważne jest jednak, aby instytucje przyznające środki oraz wydające opinie o sytuacji finansowej poszczególnych JST (od 1995 Regionalne Izby Obrachunkowe) dysponowały narzędziem umożliwiającym rzetelne przeprowadzenie tej oceny.

Coraz częściej oceną zdolności finansowych JST zainteresowane są instytucje finansowe, np. przy emisji obligacji municypalnych lub zaciąganiu kredytów dokonują indywidualnej oceny JST na bazie istniejących metod i technik stosowanych do oceny przedsiębiorców.

Do oceny finansowej JST w Polsce nie stosuje się żadnych standardowych metod i wskaźników, kraje UE stworzyły natomiast metody weryfikacji bieżącej kondycji finansowej JST. W naszym kraju do najczęściej używanych charakterystyk kondycji samorządów należą:

* Instytut Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, Zakład Ekonomii i Prawa.

¹ JST – jednostka samorządu terytorialnego.

1. wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych na mieszkańca (G – dla gmin, P – dla powiatów, W – dla województw) używany przez Ministerstwo Finansów do obliczania części podstawowej subwencji wyrównawczej,
2. stopa bezrobocia na terenie JST,
3. zadłużenie JST w stosunku do rocznych dochodów,
4. wydatki inwestycyjne JST w stosunku do wydatków ogółem.

Wskaźniki te nie są wystarczające do dokonania rzetelnej i kompleksowej oceny finansowej samorządu. Kolejnym ważnym argumentem za stworzeniem podstaw oceny finansowej JST jest wzrost znaczenia tego sektora finansów publicznych. Samorządy dysponują bowiem dochodami rocznymi na poziomie 103 mld zł (w roku 2005). Po przystąpieniu Polski do UE samorządy są także głównym beneficjentem funduszy strukturalnych. Sytuacja ta wymaga od JST pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych w formie obligacji municypalnych, kredytów czy pożyczek. **Niezbędne wydaje się więc stworzenie metody oceny zdolności kredytowej JST, np. z wykorzystaniem pewnych elementów nauki o zarządzaniu finansami przedsiębiorstw.**

Analiza efektywności ekonomicznej funkcjonowania przedsiębiorstwa prowadzona jest przez pryzmat finansów (Bień 1998, s. 79). Najbardziej znanym narzędziem stosowanym do tego celu jest wskaźnikowa ocena sytuacji finansowej firmy w zakresie:

1. rentowności (zyskowności),
2. płynności finansowej,
3. struktury kapitałowej,
4. zdolności do obsługi zadłużenia.

Narzędziem tym powinno posługiwać się kierownictwo przedsiębiorstwa w celu uzyskania danych wyjściowych do podejmowania bieżących oraz strategicznych decyzji oraz kontroli rzeczywistego przebiegu procesów gospodarczych. Praktyka pokazuje jednak, że duża część polskich firm prywatnych i państwowych nie przywiązuje dużej wagi do systematycznej oceny finansowej zakładu za pomocą choćby kilku wskaźników ekonomicznych. Dużo większe zainteresowanie oceną ekonomiczną przedsiębiorstw wykazują różni partnerzy firm, uzależniając od jej wyników współpracę produkcyjną, handlową czy finansową. Wielkość kapitałów własnych, majątku oraz zdolność do terminowego wywiązywania się ze zobowiązań płatniczych stanowi podstawę oceny ryzyka finansowego współpracy.

Szczególne zainteresowanie sytuacją finansową firmy wykazują banki przy udzielaniu kredytów (zwłaszcza inwestycyjnych) oraz instytucje państwowe przy udzielaniu pomocy ze środków publicznych (np. władze skarbowe przy rozpatrywaniu wniosków o odroczenie płatności podatków, firmy ubezpieczeniowe, instytucje udzielające pomocy ze środków UE). Analiza obejmuje najczęściej trzy pełne lata obrachunkowe poprzedzające moment ubiegania się o pomoc oraz prognostycznie okres spłaty zobowiązań kredytowych lub wykorzystania środków publicznych. Podczas analizy określana jest tzw. zdolność kredytowa, która oznacza możliwość terminowego regulowania zobowiązań przez dłużnika przy określonych założeniach prognozy finansowej. Instytucje

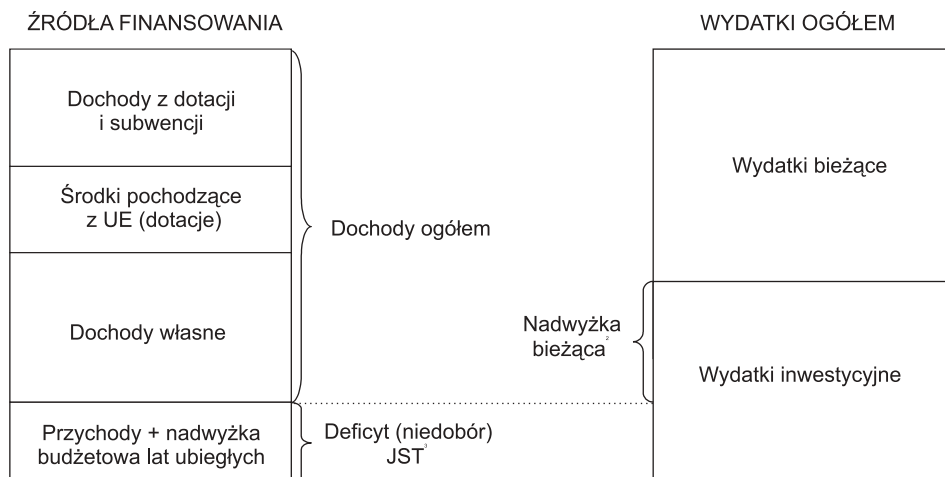
finansowe tworzą własne metody oceny finansowej firm i wykorzystują do tego celu różne wskaźniki.

Przed wszystkim należy przyjrzeć się wielkościom wykorzystywanym do tworzenia wskaźników w analizie przedsiębiorstw. Są to głównie pozycje bilansu oraz rachunku wyników. Ryc. 1 pokazuje uproszczony schemat bilansu przedsiębiorstwa.

Ryc. 1. Schemat blokowy bilansu przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sierpińska, Jachna 1998, s. 43.

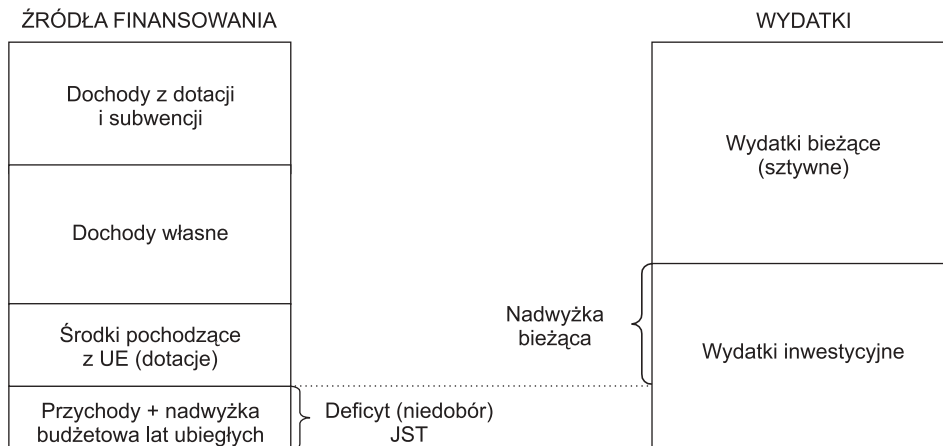
Ryc. 2. Schemat blokowy budżetu JST uwzględniający rodzaj dochodów

Źródło: opracowanie własne.

Analogicznie wygląda zestawienie dochodów i przychodów oraz wydatków JST. Pokazuje to ryc. 2. Ryc. 3 przedstawia budżet JST w układzie uwzględniającym finansowanie wydatków z określonych grup dochodów.

² Nadwyżka bieżąca obliczana jest jako dochody ogółem JST minus wydatki bieżące JST.

³ Deficyt-niedobór (ewentualnie nadwyżka) budżetowy obliczany jest jako dochody JST ogółem minus wydatki ogółem JST.

Ryc. 3. Schemat blokowy budżetu JST uwzględniający finansowanie wydatków z określonych grup dochodów

Źródło: opracowanie własne.

Oczywiście możliwy jest niedobór bieżący lub nadwyżka budżetowa. Przy konkretyzacji powyższej propozycji pojawią się schematy pokazujące każdą z możliwych sytuacji. Z powyższych schematów nie należy wyciągać wniosku o bezpośrednim podobieństwie wielkości bilansowych przedsiębiorstwa do schematu dochodów i wydatków JST. Przykładowe wskaźniki ekonomiczne do oceny JST tworzone więc będą ze względu na podobieństwo znaczenia ekonomicznego poszczególnych wielkości oraz treści samego wskaźnika.

Pozostają jeszcze najważniejsze pozycje rachunku zysków i strat. Ponieważ w finansach JST nie prowadzi się rachunku zysku i strat oraz występuje tylko umorzenie⁴ środków trwałych, a nie ich amortyzacja⁵, przyjąć można następujące zależności:

Wynik netto \longleftrightarrow Wynik bieżący

Sprzedaż netto \longleftrightarrow Dochody własne JST

Przegląd wskaźników rozpoczynamy od grupy służącej do oceny rentowności (zyskowności). Tabele 1 i 2 stanowią zestawienie tych wskaźników służących odpowiednio do badania sytuacji finansowej przedsiębiorstw i JST.

Wskaźniki rentowności sprzedaży oraz rentowności kapitału własnego są powszechnie stosowane przez banki i instytucje finansowe. Ich wartości porównywane są z reguły do średniej branży i na tej podstawie firma otrzymuje

⁴ Umorzenie – okresowe zmniejszenie wartości początkowej rzeczowych składników majątku trwałego (środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych) o sumę ich zużycia (por. Nowak 1996, s. 223).

⁵ Amortyzacja – wliczone w koszty i wyrażone w pieniądzu zużycie niektórych składników majątku trwałego: środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych (ibidem, s. 10).

określoną liczbę punktów, których suma zgromadzona dla wszystkich branż pod uwagę wskaźników oznacza jej sytuację finansową.

Tab. 1. Wskaźniki rentowności (zyskowności) przedsiębiorstw

Wskaźnik stosowany do oceny przedsiębiorstw	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
$\text{ROS} = \text{Rentowność sprzedaży netto} =$ $= \frac{\text{Wynik netto}}{\text{Sprzedaż netto}} \times 100\%$	Marża zysku ze sprzedaży	<p>Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana najczęściej w porównaniu ze średnią w branży. Średnia ustalana przez GUS na podstawie danych za ostatnie trzy lata.</p>
$\text{ROE} = \text{Rentowność kapitału własnego} =$ $= \frac{\text{Wynik netto}}{\text{Kapitał własny}} \times 100\%$	Stopa zyskowności zainwestowanych kapitałów własnych	<p>Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana najczęściej w porównaniu ze średnią w branży. Średnia ustalana przez GUS na podstawie danych za ostatnie trzy lata.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bień 1998, s. 98.

Przy ocenie rentowności JST trzeba wziąć pod uwagę źródła, które mogą kreować nadwyżkę bieżącą (różnica między dochodami ogółem a wydatkami bieżącymi). Ze względu na możliwość wykorzystania dochodów z subwencji i dotacji wyłącznie na określone cele głównym źródłem tworzącym nadwyżkę bieżącą są przede wszystkim dochody własne. Wskaźnik rentowności dochodów JST mówi o zdolności do kreowania nadwyżki budżetowej z dochodów ogółem.

Tab. 2. Wskaźniki rentowności (zyskowności) JST

Wskaźnik stosowany do oceny JST	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
$\text{Rentowność własnych dochodów JST} =$ $= \frac{\text{Wynik bieżący}^*}{\text{Dochody własne JST}} \times 100\%$	Marża nadwyżki bieżącej na dochodach własnych JST	<p>Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana w porównaniu ze średnią krajową dla danego typu JST (gmina miejska, wiejska, miejsko-wiejska, powiat grodzki, ziemski, samorząd województwa). Średnia ustalana przez RIO na podstawie danych za ostatnie trzy lata.</p>
$\text{Rentowność własnych dochodów JST} =$ $= \frac{\text{Wynik bieżący}^*}{\text{Dochody JST ogółem}} \times 100\%$	Zdolność do kreowania nadwyżki budżetowej z dochodów ogółem JST	<p>Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana w porównaniu ze średnią krajową dla danego typu JST (gmina miejska, wiejska, miejsko-wiejska, powiat grodzki, ziemski, samorząd województwa). Średnia ustalana przez RIO na podstawie danych za ostatnie trzy lata.</p>

* Wynik budżetu obliczany jako dochody ogółem JST minus wydatki JST ogółem.

Źródło: opracowanie własne.

Najważniejsze wskaźniki oceny płynności przedsiębiorstw mierzą płynność bieżącą oraz płynność szybką. Mówią one o zdolności firmy do regulowania zobowiązań bieżących łatwo zbywalnymi aktywami. Ich pożądane wartości wyznaczone zostały na podstawie teorii finansów i pragmatyki ocen bankowych. Wartości wskaźników niższe od bazowych wskazują na brak płynności, wyższe natomiast na nadpłynność przedsiębiorstwa.

Tab. 3. Wskaźniki płynności finansowej przedsiębiorstwa

Wskaźnik stosowany do oceny przedsiębiorstw	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
$CR = \text{Płynność bieżąca} = \frac{\text{Aktywa bieżące}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	Możliwość spłacenia zobowiązań bieżących aktywami bieżącymi	1,2–2,0
$QR = \text{Wskaźnik płynności szybkiej} = \frac{\text{Aktywa bieżące} - \text{zapasy}}{\text{Zobowiązania bieżące}}$	Zdolność do szybkiego spłacenia zobowiązań	0,8–1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bień 1998, s. 98; Sierpińska, Jachna 1998, s. 81.

Ocena płynności finansowej JST może wyglądać podobnie. Pożądane wartości wskaźników z tabeli 4 wyznaczyć należy podczas analizy danych budżetowych JST w latach 1999–2003. Wskaźnik bieżącej płynności informuje, w jaki sposób dotacje celowe i subwencje ogólne (z wyjątkiem dotacji i subwencji przekazywanych na realizację zadań inwestycyjnych) pokrywają wydatki bieżące JST. Jest on miarą dostosowania wydatków na główne zadania własne JST takie jak oświata, administracja, służba zdrowia i utrzymanie dróg do obowiązującego systemu ich finansowania. Wskaźnik płynności szybkiej oznacza zdolność JST do pokrycia wydatków bieżących nadwyżką budżetową lat ubiegłych i nadwyżką bieżącą rozpatrywanego roku budżetowego.

Tab. 4. Wskaźniki płynności finansowej JST

Wskaźnik stosowany do oceny JST	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
$CR = \text{Płynność bieżąca} = \frac{\text{Dotacje celowe} + \text{Subwencje ogólne}}{\text{Wydatki bieżące}}$	Możliwość pokrycia wydatków bieżących dotacjami celowymi i subwencją ogólną	Do ustalenia podczas badań
$\text{Wskaźnik płynności szybkiej} = \frac{\text{Nadwyżka lat ubiegłych} + \text{Wynik bieżący}}{\text{Wydatki bieżące}}$	Zdolność pokrycia wydatków bieżących nadwyżką całkowitą	Do ustalenia podczas badań

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 5. Wskaźniki struktury kapitałowej i zdolności kredytowych przedsiębiorstwa

Wskaźnik stosowany do oceny przedsiębiorstw	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
$ER = \text{Udział kapitału własnego w majątku} =$ $= \frac{\text{Kapitał własny}}{\text{Aktywa ogółem}} \times 100\%$	Stopień pokrycia majątku kapitałem własnym	Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana najczęściej w porównaniu ze średnią w branży. Średnia ustalana przez GUS na podstawie danych za ostatnie trzy lata.
$DSCR = \text{Pokrycie zobowiązań}$ $= \frac{\text{Wynik netto} + \text{odsetki} + \text{amortyzacja}}{\text{Rata kredytu} + \text{odsetki}}$	Możliwość pokrycia z nadwyżki pieniężnej rat kapitałowych oraz odsetek	>1,5
Wskaźnik ogólnego zadłużenia =	$\frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Aktywa ogółem}}$	Udział zobowiązań w finansowaniu majątku przedsiębiorstwa 0,57–0,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bień 1998, s. 98; Sierpińska, Jachna 1998, s. 89.

Wskaźniki do oceny struktury kapitałowej i zdolności kredytowej JST stworzone zostały analogicznie do odpowiedników z tab. 5. Wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem bada zdolność JST do kreowania dochodów przede wszystkim z takich źródeł jak podatek od nieruchomości, pozostałe podatki i opłaty lokalne, udział w podatku od osób fizycznych i prawnych. Jest to więc tak naprawdę pomiar możliwości gospodarczych danego terenu, który informuje o tym, jak organy samorządowe promują go i stwarzają dogodny klimat dla inwestorów.

Kolejne dwa wskaźniki są ważne z punktu widzenia możliwości pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji. Wskaźnik pokrycia długu jest podstawowy dla ustalenia zdolności JST do spłacania zobowiązań długoterminowych, natomiast dotyczący ogólnego zadłużenia pokazuje, ile środków ze źródeł zewnętrznych organy samorządu mogą pozyskać, aby kwota długu na koniec roku budżetowego nie przekroczyła 60% dochodów jednostki w tym roku budżetowym. W tab. 6 pojawia się dodatkowy wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Nie ma on odpowiednika w nauce o przedsiębiorstwie, choć stanowi dopełnienie wskaźników określających zdolność kredytową JST. Warto zauważyć, że wzrost wydatków inwestycyjnych jest pożądanym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego JST. Nie chodzi jednak o inwestycje realizowane wyłącznie na kredyt, które

zwiększają w znaczący sposób dług JST, co pogarsza wskaźnik ogólnego zadłużenia. Sytuacja ekonomiczna JST będzie więc korzystna, jeżeli osiągnie ona pożądane wartości dla obu wspomnianych wskaźników.

Tab. 6. Wskaźniki struktury kapitałowej, sprawności i zdolności kredytowych JST

Wskaźnik stosowany do oceny JST	Treść wskaźnika	Pożądane wartości wskaźników
Udział dochodów własnych w dochodach = $= \frac{\text{Dochody własne}}{\text{Dochody ogółem}} \times 100\%$	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana w porównaniu ze średnią krajową dla danego typu JST (gmina miejska, wiejska, miejsko-wiejska, powiat grodzki, ziemski, samorząd województwa). Średnia ustalana przez RIO na podstawie danych za ostatnie trzy lata.
Pokrycie długu JST = $\frac{\text{Nadwyżka lat ubiegłych} + \text{Wynik bieżący} + \text{Odsetki}}{\text{Rata kredytu} + \text{Odsetki}}$	Możliwość pokrycia z nadwyżki całkowitej długu JST	Im wyższa, tym lepsza. Do ustalenia podczas badań.
Wskaźnik ogólnego zadłużenia = $= \frac{\text{Dług JST}^*}{\text{Dochody ogółem}} \times 100\%$	Stopień zadłużenia JST w stosunku do dochodów ogółem	Im niższa, tym lepsza. Do ustalenia podczas badań (należy wziąć pod uwagę ograniczenia wynikające z ustawy o finansach publicznych ⁶).
* Dług JST oznacza nominalną sumę deficytów lat poprzednich JST.		
Udział inwestycji w wydatkach $= \frac{\text{Wydatki inwestycyjne}}{\text{Wydatki ogółem}} \times 100\%$	Wielkość udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Im wyższa, tym lepsza. Ocena dokonywana w porównaniu ze średnią krajową dla danego typu JST (gmina miejska, wiejska, miejsko-wiejska, powiat grodzki, ziemski, samorząd województwa). Średnia ustalana przez RIO na podstawie danych za ostatnie trzy lata.
Sprawność podatkowa JST $= \frac{\text{Stan zaległości z podatków i opłat}}{\text{Dochody własne JST}} \times 100\%$	Sprawność JST w zakresie poboru podatków i opłat	Im niższa, tym lepsza. Do ustalenia podczas badań.

Źródło: opracowanie własne.

W związku z poszukiwaniem przez JST nowych źródeł pozyskiwania funduszy na realizację zadań inwestycyjnych niezbędne wydaje się stworzenie

⁶ Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. 98.155.1014). Art. 114 stanowi, że łączna kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec roku budżetowego nie może przekraczać 60% dochodów tej jednostki w tym roku budżetowym.

kompleksowej metody oceny wskaźnikowej finansów samorządów. Opracowanie to jest wstępem do przeprowadzenia badań i stworzenia podstaw takiego narzędzia. Warto zastanowić się także nad wykorzystaniem do oceny realizowanych przez JST inwestycji metod polegających na badaniu przepływów strumieni pieniężnych takich jak NPV⁷ i IRR⁸ znanych przez naukę o przedsiębiorstwie. Stworzenie pomocnego i powszechnie stosowanego narzędzia do oceny finansowej JST powinno przyczynić się do poprawy zarządzania finansami w samorządzie, a przez to do lepszego ich wykorzystania.

Literatura

- Bednarski L. et al., 2003, *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego.
- Bell M., Leithe J., 1993, *Budżet gminy*, Warszawa: Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej.
- Bień W., 1998, *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Warszawa: Difin.
- Borodo A., 2000, *Samorząd terytorialny. System prawno-finansowy*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze PWN.
- Chojna-Duch E., 2003, *Polskie prawo finansowe: finanse publiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- Chojna-Duch E., 2002, *Polskie prawo finansowe: finanse publiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- Cybulski B., Miemiec W., 1996/2002, *Samorządowy poradnik budżetowy na rok 1996 i 2002*, Warszawa: Municipium.
- Denek E. et al., 2000, *Finanse publiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Gaudemet P.M., Molinier J., 1999, *Finanse publiczne*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Gilowska Z., 1998, *System ekonomiczny samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa: Municipium.
- Jastrzębska M., 2005, *Polityka budżetowa jednostek samorządu terytorialnego*, Gdańsk: Uniwersytet Gdański.
- Kornberger-Sokołowska E., 2001, *Decentralizacja finansów publicznych a samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego*, Warszawa: Liber.
- Kowalczyk E., 2001, *Pomoc przedakcesyjna Wspólnoty Europejskiej dla Polski ze szczególnym uwzględnieniem programu SAPARD*, Warszawa: SGGW.
- Kurowski L., Ruśkowski E., Sochacka-Krysiak H., 2000, *Kontrola finansowa w sektorze publicznym*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Misiąg W., Malinowska E., 2002, *Finanse publiczne w Polsce: przewodnik 2002*, Gdańsk: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

⁷ NPV – metoda wartości zaktualizowanej netto (*net present value*) – Sierpińska, Jachna 1998, s. 210.

⁸ IRR – metoda wewnętrznej stopy zwrotu (*internal rate of return*), ibidem, s. 210.

- Nowak E., 1996, *Leksykon rachunkowości*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Owsiak S., 2002, *Finanse publiczne: teoria i praktyka*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Patrzalek L., 2000, *Finanse samorządowe*, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Patrzalek L., 2003, *System finansów samorządu terytorialnego (wybrane elementy)*, Poznań: Wrocław Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej.
- Radościński E., 2002, *Wprowadzenie do analizy finansowej*, Wrocław: Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej.
- Ruszczyński A., 2002, *Fundusze strukturalne w Unii Europejskiej a pomoc przedakcesyjna Wspólnot dla Polski*, Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Ruśkowski E. (red.), 2000, *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa: Wydawnictwo Konieczny i Kruszewski.
- Sierpińska M., Jachna T., 1998, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szczepaniak J., 1992, *Ocena przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdań finansowych*, Łódź: Wydawnictwo „Ekorno”.
- Tyran M.R., 1999, *Wskaźniki finansowe*, Warszawa: Dom Wydawniczy ABC.
- Werwińska A., 2002, *Samodzielność finansowa gmin a finansowanie deficytu budżetowego (rozprawa doktorska – 25.11.2002)*, Wrocław: Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu.
- Wieliczko B., *Przedakcesyjny program SAPARD: dotychczasowe doświadczenia krajów kandydackich*, Warszawa: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.
- Wojciechowski E., 2003, *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, Warszawa: Difin.
- Ziółkowska W., 2005, *Finanse publiczne: teoria i zastosowanie*, Poznań: Wyższa Szkoła Bankowa.
- Zysnarska A., 2002, *Rachunkowość sektora finansów publicznych*, Gdańsk: ODDK.
- Zysnarska A., 2003, *Sprawozdawczość jednostek sektora finansów publicznych*, Gdańsk: ODDK.

ANALYSES OF FINANCIAL PERFORMANCE IN PRIVATE SECTOR AND EVALUATION OF LOCAL GOVERNMENTS

The aim of the following article is to review the literature on financial evaluation of local governments and to emphasise the need of creating new methods of evaluation in this sector. The author makes references to the indicators applied by the financial institutions to business sector and points out the possibilities of adapting those experiences in assessing local governments.